

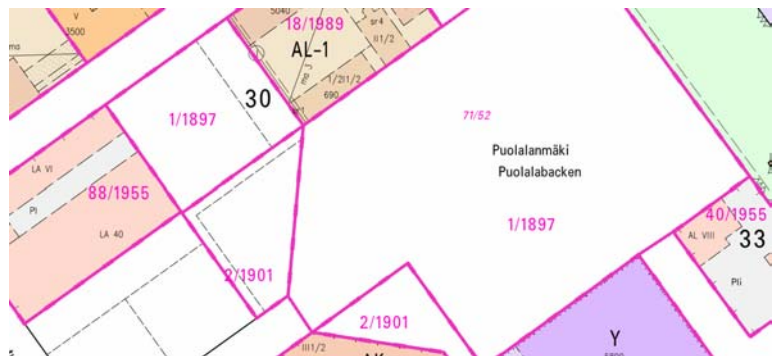
TURUN ASEMAKAAVAKARTAT AJALLA 1828 – 2005

10.3.2005 / Päivi Mykrä/Ympäristö- ja kaavoitusvirasto

1. 1828-1923 eli ennen asemakaavaosaston perustamista piirretyt asemakaavat

- kantakaupungin ruutukaava-alue, numerokaupunginosat, perustuu C.L. Engelin vuonna 1828 laatimaan asemakaavaan
- asemakaavakartalla osoitettiin esimerkinomaisesti neljällä korttelilla rakentamistapa
- julkisten rakennusten suunniteltu sijoitus osoitettiin kirjainsymbolein A-Å
- mäet jätettiin jakamatta kortteleiksi, vaikka niitä ei voi tulkita puistoiksikaan
- aukiot määriteltiin erikseen symbolilla X
- puustutukset piirrettiin joen rannalle, aukioille ja pääkaduille
- rakentamista ohjasi vuonna 1828 vahvistettu Rakennusjärjestys, joka määritteli tarkasti hyväksyttävän rakentamistavan, toimintojen sijoittumisen, kunnallistekniikan rakentamisen ym.
- asemakaavakartta osoitti korttelien ja katujen paikat
- korttelit jaettiin 4-6 tonttiin, siihen liittyi erillinen kaupunginosa, korttelinumeroinnin sekä kortteli- ja katunimistön osoittava päätös 1830
- asemakaavakarttoja oli ilmeisesti 3 kpl, maistraatissa, lääninhallituksessa ja senaatissa
- alkuperäisiin karttapiirroksiin on myöhemmin lisätty satamaraiteen suunniteltu sijainti
- asemakaava-aluetta laajennettiin v. 1849 Piispanpellolle, Nikolaintorille, Tuomiokirkon ympäristöön tehtiin istutussuunnitelma ja muutos aukion (puiston) rajaan jo 1830
- koko asemakaava uusittiin v. 1884 ja uudelleen v. 1897
- tämä ns. puutarhamaat osoittava asemakaava on edelleen voimassa osalla ruutukaava-aluetta. Suurimmat muutokset Engelin kaavaan koskivat VIII- IX – kaupunginosia (satamaraide ja entistä pienemmät tontit)

*Esimerkkinä ote asemakaavasta
1/1897*



- tärkein ja alueellisesti laajin käsittäen numerokaupunginosat
- ei sisällä merkintöjen selityksiä eikä asemakaavamääräyksiä
- tulkitaan kartalla olevan tekstin ja värien avulla
- asemakaava on samalla tonttijako
- asemakaavamääräykset korvasi v. 1883 voimaan astunut Rakennussääntö, sittemmin tonttien rakennustapaa määritteli kulloinkin voimassa oleva Rakennusjärjestys
- vahvistusraja puuttuu

- piirtämistekniikka oli yksinkertainen, alueitten ja tonttien rajat täydellä viivalla ja puutarhamaitten rajat katkoviivalla
- kartalla on ensimmäisen kerran kadunnimet
- pohjakartasta nykyisessä mielessä ei voi puhua
- kaavan muutokset koskivat pitkään tonttijakoa tai puutarhamaan poistoa kaavakartalta (palon eristävää istutusaluetta, jolle kuitenkin sai rakentaa kivitaloja)

Muut ryhmän asemakaavat on tehty samaan yksinkertaiseen tyyliin. Useimmat niistä ovat oikeastaan tonttijakoja ja ne on tulkittu asemakaavoiksi vasta myöhemmin.

2. 1923-1933 piirretyt asemakaavat

Esimerkkinä ote asemakaavasta 9/1923



- ensimmäinen asemakaavaosastolla piirretty asemakaava
- ensimmäinen muodollisesti nykyaikainen asemakaava
- ensimmäinen asemakaava, joka sisältää asemakaavamääräykset ja jossa rakentaminen on säännöstelty rakennusaloin
- asemakaava on piirretty kartongille
- asemakaava on piirretty täydelliselle pohjakartalle
- asemakaavamääräyksen selitysmerkki on väri

1920-luvun lopulla alettiin asemakaavat piirtää kankaalle. Eri asemakaavamääräysten alaiset rakennusalat erotettiin toisistaan rajaviivan paksuuden avulla.

2. 1933-1940 piirretyt asemakaavat

Esimerkkinä ote asemakaavasta 3/1934



- 1.1.1932 tuli voimaan asemakaavalaki, jonka mukaan asemakaavan tulee mm. osoittaa "sen alueen rajat, jolla asemakaava on voimassa sekä siihen sisältyvien eri alueiden rajat ja ne tarkoitukset, joihin nämä alueet on tarkoitettu"

- Mäntymäen kaupunginosaan tehty asemakaava on ensimmäinen asemakaava, johon on merkitty lain vaatima vahvistusraja ja kaupunginosan raja
- rakennusalat on merkitty katkoviivalla

1930-luvun loppupuolella alettiin kaavoissa käyttää selitysmerkkejä alueitten toisistaan erottamiseksi, esim. yleinen alue, puisto.

3. 1940-1955 piirretyt asemakaavat

29.6.1943 annettiin asetus asemakaavoja piirrettäessä käytettävistä merkinnöistä.

Esimerkkinä ote asemakaavasta 5/1945



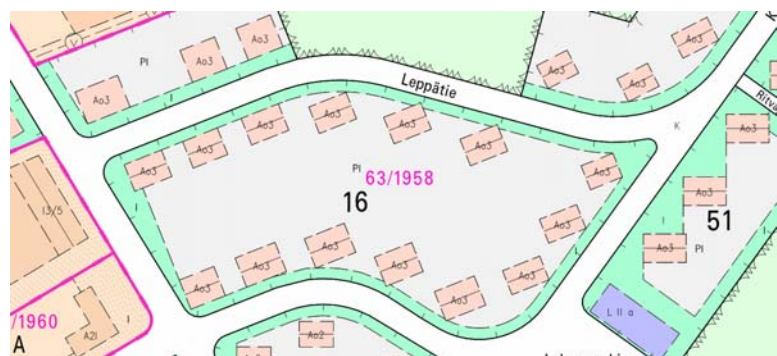
- asetus standardisoi asemakaavamerkintäalueittain rajan ja selitysmerkkit ja muut asemakaavamerkinnät sekä määräsi otettavaksi käytäntöön asemakaavamääräysrajan ja asemakaavamääräysten selitysmerkkit

Osa vuosien 1935-1943 asemakaavoista on yhdistettyjä asemakaava- ja tonttijakokarttoja noudattaen tonttijaon piirtämistapaa.

4. 1955-1960 piirretyt asemakaavat

29.6.1943 annettu asetus oli edelleen asemakaavan piirtämisen perustana.

Esimerkkinä ote asemakaavasta 63/1958



- koska asetuksen asemakaavamääräysten selitysmerkkit olivat hyvin ylimalkaisia, niitä täydennettiin
- turkulaisiin asemakaavoihin, asetuksen edellyttämien asemakaavamääräyksien lisäksi, annettiin määräyksiä muillekin asemakaavamerkintäalueille, esim. teollisuustonteille

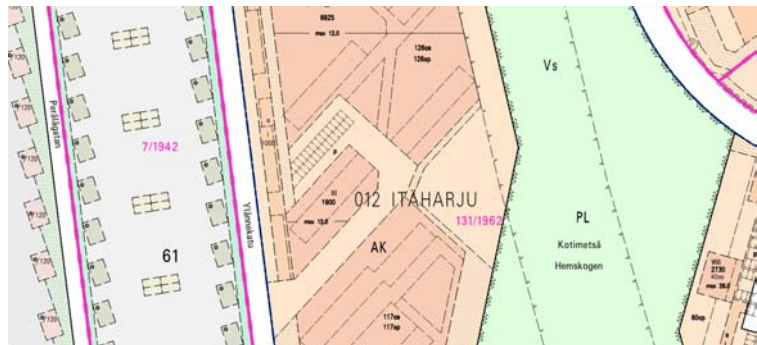
- vuoden 1950 paikkeilla asemakaavan piirtämistapa alkoi olla niin sekava, että sen standardisointi oli välttämätön
- vuoden 1955 keväällä kehitettiin järjestelmä asemakaavan piirtämisestä ja otettiin käytäntöön Rakennuslakiehdotuksen (1788/52) asemakaavamerkintäaluejako

Suurin ja tarkimmin uudella tavalla piirretty asemakaava oli Vasaramäen kaupunginosan asemakaavanmuutos (93/1955).

5. 1960-1968 piirretyt asemakaavat

Asemakaavan piirtämisen perustaksi vaihtui Sisäasiainministeriön antama uusi asetus 30.9.1959

Esimerkkinä ote asemakaavasta 131/1962



- asemakaavojen väriytyminen muuttui myös kokonaisuudessaan uuden asetuksen myötä
- karttakopiot väritettiin edelleen vesiväreillä
- kaavojen pohjakartat kopioitiin edelleen asemakaavaosastolla piirtämällä käsityönä mittausosaston kantakarttalevyistä
- kaavamääräyksissä otettiin käyttöön:
 - indeksit
 - kolme "isoa" kirjainta käyttötarkoitusta osoittamaan (TTV, AOR, jne.)

1970-luvun alkupuolella alkoi erilaisia yksityiskohtia ilmestyä asemakaavakarttaan, esim. parkkipaikkaväistöjä yms.

6. 1968-1980 piirretyt asemakaavat

30.9.1959 annettu asetus oli edelleen asemakaavan piirtämisen perustana.

Esimerkkinä ote asemakaavasta 18/1972

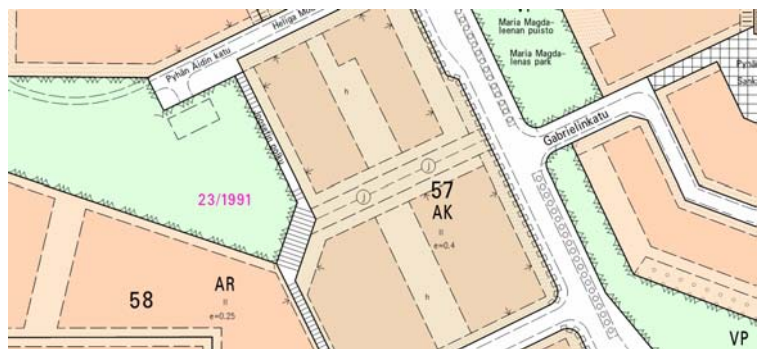


- suunnittelijoiden luova kekseliäisyys kukki kaavamääräyksiä tehtäessä, sillä em. asetus ei enää täyttänyt ajan vaatimuksia
- asemakaavojen pohjakartat saatiin mittausosastolta valojäljennysmuoville (ozaloft) kopioituna, ensimmäinen näin tehty kaava on 25/1968
- pohjakartan täydennykset tehtiin edelleen käsityönä jäljentämällä mittausosaston kantakarttalevyiltä
- vuoden 1973 alkupuolella asemakaavamääräysten kirjoittamista yhdenmukaistettiin ottamalla sablona avuksi
- vuonna 1976 asemakaavaosastolle hankittiin ensimmäinen sähköinen kirjoituskone
- erilaisia liitekarttoja tehtiin asemakaavojen liitteeksi
- karttakopiot väritettiin edelleen vesiväreillä
- asemakaavaosastolla aloitettiin ajantasakaavan (=voimassa olevien asemakaavojen yhdistelmäkartta) piirtäminen 1970-luvun loppupuolella

7. 1980-1992 piirretyt asemakaavat

Asemakaavan piirtämisen perustaksi vaihtui Sisäasiainministeriön antama uusi asetus 15.1.1980.

Esimerkkinä ote asemakaavasta 23/1991



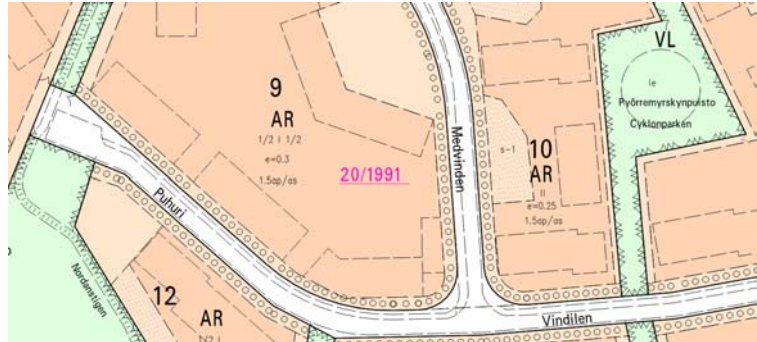
- eräitä vanhan merkintäpäättökseen mukaisia asemakaavamerkintöjen kirjaintunnuksia muutettiin uuteen merkitykseen, huomattavimmat muutokset liittyivät palveluihin, virkistykseen ja liikenteeseen (esim. luonnonsuojelualue EL->SL), myös kokonaan uusia merkintöjä (esim. LPA, autopaikkojen korttelialue)
- eri kaavatasoilla käytettävät merkinnät pyrittiin saamaan toisiaan vastaavaksi
- asemakaavojen pohjakartat saatiin mittausosastolta sinikopiona; tämä mahdollisti ajantasaisen pohjakartan saamisen kaavoihin kaavoitusprosessin kestosta huolimatta
- asemakaavamääräykset kirjoitettiin edelleen kirjoituskoneella
- karttakopiot väritettiin edelleen vesiväreillä
- 1990-luvun alkupuolella tietokone teki kuitenkin jo tuloaan kaavan suunnitteluun / piirtämiseen

8. 1992-1994 piirretyt asemakaavat

Asemakaavan piirtämisen perustana edelleen sisäasiainministeriön asetus 15.1.1980. 1.6.1992 ympäristöministeriö julkaisi oppaan Asema- ja rakennuskaavamerkinntät ja – määräykset. Se korvasi aikaisemman julkaisun Asema- ja rakennuskaavamerkinntät (Kaavoitusohjeita 1980).

Päähuomio kiinnittyi määräyksiin liittyviin oikeudellisiin kysymyksiin, määräysten esittämistapaan sekä määräysten hyvää ympäristöä edistäviin kaavamääräyksiin. Vuonna 1990 voimaan tulleen rakennuslain muutoksen perusteella asemakaavojen ratkaisuvallta siirtyi kuntiin.

Esimerkkinä ote asemakaavasta 20/1991

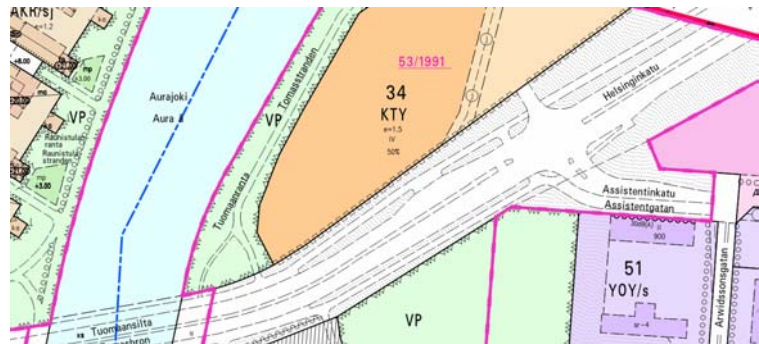


- vuoden 1991 lopulla päätettiin siirtyä tietokoneavusteiseen piirtämiseen
- ensimmäinen mikrotietokone hankittiin vuoden 1991 lopulla
- ohjelmisto piirtämiseen koostui AutoCadin versiosta 11 (dos), CAD Overlay-ohjelmasta (rasterien käsittely) ja maankäytön suunnitteluun tarkoitetusta sovelluksesta nimeltään YTCAD
- kaavojen piirtäminen AutoCadilla alkoi vuoden 1992 alkupuolella
- pohjakarttoja skannattiin kaavoitusosastolle hankitulla omalla A0-mustavalkoskannerilla
- tulostimeksi saatiin katurakennusosastolta kynäpiirturi Calcomp
- pohjakartta kuvattiin erikseen karttakuvaamossa, siellä tehtiin myös pohjan ja kaavasta tulostetun vektorikuvan yhdistäminen
- kaavat väritettiin edelleen kuten ennenkin, vesiväreillä

10. 1994-1997 piirretyt asemakaavat

Kaavan piirtämisen perustana on edelleen vuoden 1980 asetus.

Esimerkkinä ote asemakaavasta 53/1991

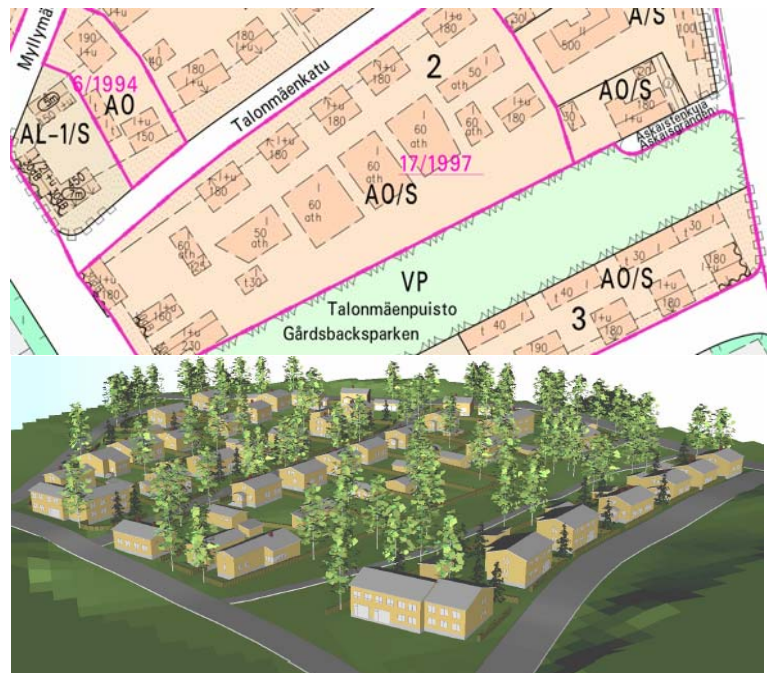


- vähitellen jokaisella kaavapiirtäjällä oli oma työasema Cad-ohjelmistoinen käytössään
- oli syytä laatia Cadin käytöstä kaavan piirtämiseen omat standardisoidut ohjeet
- kehitettiin samalla myös kaavakartan tiedonsiirto YTCadistä mittaussosaston paikkatietojärjestelmään XCity
- kaavoitusosastolle hankittiin ensimmäinen mustesuikupiirturi Novajet, vuosi oli 1994
- hankittiin myös tulostus- ja väritysohjelma nimeltään M-Color
- kaava pystyttiin nyt tulostamaan niin, että siinä oli mukana vektoraineiston lisäksi myös rasterimuotoinen (mustavalkoinen) pohjakartta
- pohjakartta saatiin suoraan rasterimuodossa mittaussosaston Xcity-järjestelmästä
- ensimmäinen kaavoitusosastolla uudella tulostusmenetelmällä tulostettu kaava on Helsinginkadun kaava
- kaavoitusosaston käsin piirretty ajantasakaava skannattiin ja tehtiin sähköinen ajantasakaava, nk. hybridikartta (= vektori- ja rasterikartan yhdistelmä)
- samaan aikaan mittaussosasto työstää vektorimuotoista ajantasakaavaa Xcity-järjestelmässä

11. 1997-1999 piirretyt asemakaavat

Kaavan piirtämisen perustana on edelleen vuoden 1980 asetus.

*Esimerkkinä ote kaavasta
17/1997*



- vuonna 1997 kaavoitusosaston Auto-Cad- versiot kuin myös M-Color päivitettiin
- päivitykset mahdollistivat eri tyyppisten rastereiden (mustavalkoiset, harmaasävyiset, värilliset) liittämisen kaavakarttakuvaan kuin myös niiden tulostamisen
- kaavakarttoihin lisättiin valokuvia sekä erilaisia havainnekuvia havainnollistamaan itse kaavakarttaa

- kaavakartan digitaalisen aineiston arkistointi ohjeistettiin, paperituloste säilyy kuitenkin ainoana arkistointikelpoisena vaihtoehtona
- kehitettiin Intranettiin ensimmäinen ”kaavojen haku”- versio, tätä varten kaavakartoista tehtiin PDF- kuva A3- kokoon
- Intranetissa näytettiin kaavoitusosaston ajantasakaava Mapinfon saumattomana työtilana, jossa näkyivät myös vireillä olevien kaavojen rajat. Internetissä oli java-sovellus, jolla voitiin hakea katsottaviksi ajantasakartaston karttalehdittäin tehdyt PDF-kuvat.

12. Vuodesta 2000 alkaen piirretyt asemakaavat

Kaavan piirtämisen perustana on Ympäristöministeriön 31.3.2000 voimaan tullut asetus uuden Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista kaavamerkinnöistä. Lähtökohdiana uudelle asetukselle oli tarve kehittää kaavojen vaikutusten arviointia, asukkaiden osallistumismahdollisuuksia sekä parantaa vuorovaikutusta. Asetus edellytti myös kaavojen havainnollisuuden parantamista.

*Esimerkkinä ote kaavasta
18/2001*



- uusia rasteri- ja viivamerkintöjä kaavan osa-alueiden erityisominaisuuksien kuvaamiseen
- uusia merkintöjä Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisien uusien käsitteiden ilmaisemiseen ja osoittamiseen kaavoissa, mm. suunnittelutarvealue, vähittäiskaupan suuryksikkö, kansallinen kaupunkipuisto ja kehittämisalue

- 2002 alkoi asemakaavatoimistossa kehitystyö MySql- selainpohjaisesta kaavapäiväkirjasta ja siitä aluksi Intranetissa esitettävästä Kaavahausta
- Kaavahausta löytyvät vireillä olevien kaavojen osallistumis- ja arviointisuunnitelmat, kaavakarttoja kaavaprosessin eri vaiheista, kaavaselostuksia sekä kaavojen luottamuselinten käsittelypäivämäärät ja päätökset
- lainvoimaisista kaavoista löytyvät kaavakartat, selostukset ja kaavan voimaantulopäivämäärä
- Kaavahausta löytyy kaavoja vuoden 1997 jälkeen laadituista kaavoista
- Kaavahaku laajeni Internetiin vuoden 2003 aikana
- Kiinteistölaitoksen valmistama ja ylläpitämä vektorimuotoinen ajantasakaava valmistuu vuoden 2003 aikana, samalla luovutaan asemakaavatoimiston ajantasakaavakartaston päivittämisestä
- 2004 Internetin Turun seudun karttapalveluun lisätään teema kaavakartta = ajantasakaava, josta linkit myös Ympäristö- ja Kaavoitusviraston Kaavahakuun

Lähteet:

Jaksot 1-5 Arkkitehti Hilikka Junnilan vuonna 1956 julkaisemasta teoksesta "Asemakaavan piirtämisohteita", täydennykset kaavoitusarkkitehti Iina Paasikivi.
 Jaksot 6-12 ovat yhteistyönä koonneet kaavasuunnittelija Marjatta Tamminen, toimistoinsinööri Taisto Pihlajamaa ja kaavasuunnittelija Päivi Mykrä.